

MASARYKOVA UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

EUGÉNE DELACROIX: SVOBODA VEDE LID NA BARIKÁDY

DU0105 Písemná postupová zkouška

Jana Míšková

413557

FF DU Dějiny umění, I. ročník

2. července 2013

Obsah

1.	Úvod	2
2.	Eugene Delacroix.....	3
3.	Způsob tvorby.....	5
4.	Svoboda vede lid na barikády (1830)	6
4.1	Základní informace	6
4.2	Námět	6
4.3	Popis díla	6
5.	Závěr.....	9
6.	Seznam použité literatury a dalších zdrojů	10
7.	Příloha	11

1. Úvod

Když jsem se začala rozmýšlet, o čem bude má postupová práce, byla jsem si jistá, že dílo, které vyberu, bude obraz a že nejspíše bude z galerie Louvre. V Paříži jsem strávila většinu svých dovolených, takže jsem logicky zabrousila do těchto vod. Louvre jako takový jsem navštívila také čtyřikrát, takže výběr byl jednoduchý.

Po kratším rozmýšlení jsem si vybrala obraz „*Svoboda vede lid*“ od francouzského malíře Eugena Delacroixe, který mě oslovil hned při první návštěvě této galerie. Nutno podotknout, že mě oslovil více, než Mona Lisa, která se nachází ve stejném sále. A to jak svou velikostí, tak i výjevem, který na něm je zobrazen.

Když přijedete do Francie, všimnete si na první pohled, že Francouzi jsou na svou vlast a tudíž i na svou historii velice hrdí. Jak na své vzestupy tak i pády. Jsou si velice dobře vědomí toho, že pro vítězství se musí něco obětovat (buď jako jednotlivec, nebo jako větší skupina lidí, nebo celý stát). A tak vnímám i tento obraz, o kterém budu psát.

Postupová práce o obraze *Svoboda vede lid* od francouzského malíře Eugena Delacroixe, se zabývá seznámením se s jeho životem a bližším pohledem na vybrané dílo, za jakých okolností dílo vzniklo, co na díle můžeme vidět a následně co se s dílem dělo.

2. Eugene Delacroix

Delacroix, narozen 26. dubna 1798 v Saint-Maurice-Charenton u Paříže, vyrůstal díky svému otci, Charlesovi Delacroix, který byl Napoleonovým prefektem, v Marseilli a v Bordeaux. V sedmi letech, když jeho otec zemřel, se matka s dětmi odstěhovala do Paříže, kde Eugene roku 1807 začal studovat císařské lyceum. Na tomto lyceu byl jeden z nejnadanějších žáků.

Poté, co zemřela koncem roku 1815 jeho matka, se díky doporučení jeho příbuzného stal žákem na škole oficiálního malíře historií P. Guérina. Tam potkal svého o sedm let staršího spolužáka, Théodora Gericaulta. Eugéne mu poté stál modelem pro jeho obraz „Vor Medusy“, což je dílo, které bylo v roce 1819 vystaveno na francouzském Salónu, a které se také stalo signálem pro nově vznikající umění, umění romantické.

Roku 1822 veřejnosti poprvé představil své dílo „Dantova bárka“, díky čemuž získal na svou stranu následovatele. Obraz byl totiž zakoupen státem. Poté roku 1824 vystavil obraz „Vraždění na Chiu“ a říká se, že Delacroix byl až tak odvážný, nebo řekněme poblázněný, že ještě večer před otevřením Salónu přišel k obrazu s paletou v ruce a opravoval svou práci k jeho dokonalosti. Kompozice barev se mu totiž zdála temná.

Mezi lety 1824-1828 pobýval většinu času v Londýně, kde se seznamoval se současnou anglickou malbou a literaturou. V roce 1827 přinesl na francouzský Salón 12 velkoplošných obrazů. Největší pozornost vzbudilo plátno „Sardanapalova smrt“. Ovšem pozornost byla bohužel negativní a proto byl poté pozván k ministroví pro krásná umění, který mu sdělil, že pokud chce získat uznání vlády, bude muset změnit techniku malby. Překvapen tímto sdělením, Delacroix neřekl ani slovo a odešel.

V roce 1830 namaloval obraz „Svoboda vede lid“, se kterým se přihlásil k revolučním myšlenkám té doby. V revoluci viděl jakési odsouzení minulosti a všeho, co bylo spácháno.

Poté se roku 1832 vydal na cestu do Afriky, kde chtěl poznávat život v Orientu, který začal vzbuzovat v Evropě, stejně jako Japonsko, pozornost. Nakreslil zde mnoho skic, které mu pak byly předlohou k jeho dalším dílům, když se vrátil zpět do Evropy.

Následující rok byl povolán svým dávným obdivovatelem, tehdejším ministrem vnitra, aby vyzdobil Poslaneckou sněmovnu v Paříži, tak zvaný „královský salón“, který se nachází

v Bourbonnském paláci. Rok poté vystavil na Salónu obraz „Alžírské ženy“, který byl právě inspirován právě jeho cestou do Afriky. Tímto obrazem ovlivnil Delacroix mnoho jiných malířů, kteří se zabývali orientálními výjevy, jakým byl například Prosper Marilhat.

V roce 1857 byl přijat za člena francouzské Akademie umění a s touto poctou tak získal i oficiální uznání za celoživotní dílo. Jeho zdraví však na tom nebylo nejlépe. Delacroix trpěl častými horečkami a ztrácel čím dál více energie. V květnu roku 1863 ještě stihl odjet na svoje sídlo do Champrosay, kde se na chvíli jeho stav zlepšil a po znovu nabrané energii se vrátil opět do Paříže, kde chtěl dále pokračovat ve své práci. Koncem července téhož roku se ale jeho zdravotní stav rapidně zhoršil a Ferdinand Victor Eugène Delacroix 13. srpna 1863 umírá. Příčinou smrti byl nejspíše tuberkulózní zánět. Následně je jeho tělo pohřbeno na hřbitově Pére Lachaise v Paříži.

Delacroix nikdy neměl trvalý vztah a už vůbec neuvažoval o sňatku. Měl sice několik afér, ale jak sám říkal „*každá nová milenka je pouze žena*“. Více si vážil svých přátel, které ho ničím nesvazovali a nechali ho volně se rozhodovat a nakládat se svým životem tak, jak on to uznal za vhodné. Respektive nebyli mu překážkou v jeho práci.

3. Způsob tvorby

„Pramenem jeho inspirace byly vášně a představivost. Na prvním místě stála barva jako nositel nálady, čímž jí přidělil zcela nový význam. To se stalo rozhodujícím impulsem pro nastupující impresionismus“¹

Delacroix byl mimo svou vášeň a představivost také inspirován různými malíři. Jak současnými tak i staršími. Když jsem psala o tom, jak v roce 1824 vystavoval na Salónu svůj obraz „Vražďení na Chiu“ a den před zahájením výstavy ještě přišel své dílo předělat, aby bylo dokonalé, tak chyby na svém obraze (barevná kompozice) si všiml i díky právě vystavovaným dílům anglických krajinářů, mistrů akvarelu. Můžeme zde jmenovat Copleyho Fieldinga nebo Johna Constabla a poté také další malíře jako jsou Antoine Gros a Théodore Gericault, jeho spolužák z mládí. Tito současní autoři přispěli k jeho vývoji stejně jako starší malíři, mezi které bych uvedla Petra Paula Rubense. Jakkoliv mohly být obrazy těchto malířů odlišná, jedno společné měly. Počínání si s kresbou, světlem a barvou.

Malířská technika Delacroixe vychází právě z jejich kreseb, jejich odkazu. Můžeme na nich vidět malebné kresby, neobrysové, kde barva nemusí mít vždy stejnou konzistenci a hladkost a světlo, které završuje a obaluje celý výjev a dává obrazu ucelenou tvář.

„Zákonem střídání, přežívání i násilných ideových změn, stala se v počátcích století devatenáctého výtvarná a svým způsobem i ideová tradice umění předcházejícího t.j. barokního, nositelkou umění nového, revolučního. Toto nové umění bylo v terminologii děl slovesných stejně jako výtvarných označeno romantismus. Eugéne Delacroix se stal hlavním jeho mluvčím. Svou velkou inteligencí, vůlí i malířskými schopnostmi zasahuje do umění současnosti a zahrnuje v něm, a svým způsobem reguluje, trojí názor, barokní, klasicistní (renesance, franc. římská škola barokní, empír) a romantický.“

Jeho nejlepší přítel Charles Baudelaire jednou o Delacroixovi napsal, že vyjádřil barvou to, co lze nazvat , ovzduším lidského dramatu. To také (drama lidskosti) má velkou roli v celém jeho životě, který je naplněn jeho prací. Jeho ideou bylo tvořit svá díla co nejrychleji, aby z nich nevyprchala síla děje, nebo myšlenky.

¹ Malířské umění od A do Z. Praha: Rebo Productions, 1995, str. 164-165

² COURITHON, Pierre. *Delacroix román malíře hrdiny*. Praha: OBELISK, 1970, Anna Masaryková, str.90

4. Svoboda vede lid na barikády (1830)

4.1 Základní informace

Obraz je namalován olejovou technikou na plátno s rozměry 260 x 325 cm a je sešitý dohromady ze tří pláten. Je tvořen trojúhelníkovou kompozicí, která byla v té době běžně používána, zejména pak na tak rozsáhlá díla, jakým „Svoboda vede lid“ bezesporu je. Obraz byl namalován v roce 1830, a rok poté byl poprvé vystaven na Salónu, kde nebyl kritiky a veřejností přijat moc pozitivně, kvůli až příliš realistickému zpodobnění revoluce (chlapec s ukradenou vojenskou taškou plnou střelného prachu, barikády plné mrtvol). Poté ho pro jistotu odkoupila vláda, aby se nedostal nikam na veřejnost a po nějakém čase byl potají vrácen autorovi, který ho vystavil v letním sídle své tety. Od roku 1874 je obraz vystaven v Musée de Louvre v Paříži.

4.2 Námět

Inspiraci k tomuto obrazu byla Delacroixovi událost v jeho rodné vlasti, Francii, v roce 1830. Přesněji řečeno, byla jím červencová revoluce, díky které padla vláda dynastie Bourbonů, a na trůn usedl král Ludvík Filip.

Malíř tento obraz namaloval ještě toho roku na podzim a hned rok poté ho vystavoval na francouzském Salónu. Jenže kvůli nahotě, která je na obrazu zastoupena řeckou bohyní neboli také alegorií svobody, Marianne, se nesetkala s moc pozitivními ohlasy, protože kritici, nechtěli vidět francouzskou revoluci ztvárněnou jako dav mužů, kteří se ženou za nahou dívkou, která je nabádá k dalším útokům.

Když se podíváme na to, kým vším mohl být Delacroix inspirován, jsou tu hlavní dvě jména, která se musí vzpomenout. Prvním je jeho spolužák Théodore Gericault a jeho obraz „Vor Medúsy“ a poté je tu Nicolas Toussaint Charlet a jeho grafiky, ve kterých se Delacroix velice inspiroval a snažil se vystihnout náladu tehdejší doby, jelikož on sám se výtržnictví neúčastnil.

4.3 Popis díla

Náš první pohled, díky trojúhelníkové kompozici a tedy horního vrcholu pyramidy, spočine na spoře oděné ženské postavě s frygickou čapkou na hlavě, která stojí na barikádách a ohlíží se odhodlaným výrazem na dav za sebou. Tato postava je známá jako bohyně svobody a na tomto obrazu zastává vůdčí roli. Od jiných maleb se tato bohyně

odlišuje tím, že je vyobrazena jako prostá žena, která kráčí s dalšími lidmi po barikádách a nebojí si ušpinit své šaty, ani tělo. U jiných obrazů této doby byli bozi znázorňováni jako něco nadpozemského, což i jsou, a nikdy nebyli kresleni kreslení zašpinění, na zemi s ostatními lidmi, nebo obnaženi.

„Nejde o statickou sošnou postavu. Má otáčivý pohyb, obrací se. A pokud s pořádně podíváte, tak uvidíte, že vlasy jí vlají jedním směrem a opasek směřuje na druhou stranu. Je to velice dynamická postava.“³

Neví se, jestli někdo stál modelem této bohyni, ale můžeme s jistotou říct, že tato postava má i mimo jiné znázorňovat prominentní roli ženy v této revoluci. Francii vždy reprezentovala žena, která byla většinou zobrazována s frygickou čapkou (symbol revoluce) na hlavě. Od roku 1874, tedy roku, kdy se do pařížského Louvre dostal tento obraz, dostala i jméno Marianne.

Padlí vojáci, které vidíme vpravo dole na obraze, jsou členové královské gardy, kteří byli zabití během revoluce. Tento výjev byl také jednou z příčin, proč obraz nebyl v tak velké oblibě, protože znázorňoval to, že i vojáky královské armády se dá přemoci a že když lidé, jakékoliv vrstvy, nebo vyznání, budou stát při sobě, povede se jim vše, co chtějí.

Vedle Marianne, po pravé straně z našeho pohledu, vidíme malého chlapce, který v rukách drží zbraně a přes rameno má vojenskou tašku, kterou nejspíše ukradl nějakému padlému vojákovi. Můžeme v jeho tváři vidět nadšení z neznáma a odhodlání se plně vrhat do nového dobrodružství, aniž by věděl, co se přesně děje.

V levé dolní části obrazu vidíme mrtvého muže, kterému někdo sebral spodní část oděvu. Můžeme si domyslet, že to byl někdo, kdo ty kalhoty potřeboval, nebo také můžeme přijít s teorií, že padlý muž byl voják, kterého tímto zbavením šatů chtěl lid zostudit.

Za celým tímto výjevem davu v čele s bohyní svobody sledujeme Paříž. Tento pohled je spíše symbolický, protože ani z jednoho místa v Paříži se nedá dosáhnout takového pohledu na Notre-Dame a přilehlé budovy jako na tomto obraze. Pokud budeme obraz zkoumat velice detailně, povšimneme si i francouzské vlajky, která je vyvěšena právě na této pařížské katedrále.

Dým, který prostupuje dopředu, ještě více dodává na dynamičnosti celé malby. Spolu s výrazy obličejů všech postav tak zaceluje celou myšlenku obrazu.

³ BBC, *Private life of a Masterpiece Eugène Delacroix: Liberty Leading the People*, 2005, 16:40-17:00

Často se můžeme dočíst, že nalevo vepředu stojící muž v černém obleku a cylindru je autoportrét samotného Delacroixe, jenže toto tvrzení nikdy nebylo podloženo fakty. Delacroix samotný na svých oficiálních autoportrétech totiž vypadá trošku jinak a hlavně má ve tváři jiný výraz. Ne tak horlivý, jako muž na obraze. A však podle oblečení se věří, že muž na obraze má ztvárňovat malíře, studenta, nebo spisovatele tehdejší doby, který na poslední chvíli vzal do rukou zbraň a pod vedením „Svobody“ šel do boje.

5. Závěr

I když byl Eugéne Delacroix malířem pocházejícím v vyšší vrstvy, díky svému vyjadřování na plátně zažil o negativní postoje ke své osobě, ale to ho nikdo nezlomilo, spíše naopak posílilo.

Při příležitosti stého výročí francouzské revoluce, umělec Jules Dalou zhotovil pomník podle předlohy Marianne od Delacroix. Byl jeho velkým příznivcem a inspirace francouzským umělcem je patrná.

Marianne, jako symbol Francie se naplno projevila ve 20. století, kdy v květnu roku 1944 v ulicích Paříže opět vyrostly barikády, kdy Pařížané povstali a zaútočili na německé okupanty. V poválečných letech se obraz stal symbolem Francie samotné. Mohli jsme jí nalézt třeba na poštovních známkách, nebo francouzských bankovkách.

V roce 1968 v centru Paříže opět vyrostly barikády, když v květnu tohoto roku, po nedobrovolném vyklizení univerzity Sorbonna, začaly studentské nepokoje. Zde přichází na scénu Caroline de Biedern, Britka ze šlechtického rodu.

„Jeden mladík mě poprosil, jestli bych nevezala prapor a jelikož mě bolely nohy a bylo to kus cesty, napadlo mě, že by bylo fajn se nechat nést. Takže mě vzal na ramena, dal mi do ruky vlajku, a já s ní mávala.“⁴

Můžeme tedy říct, že dílo tohoto francouzského umělce žije nadále svůj vlastní život. Buď už jako obraz takový, nebo jen myšlenka té svobody, která je na něm vyobrazena a pozvolna se stává realitou.

⁴ BBC, *Private life of a Masterpiece Eugéne Delacroix: Liberty Leading the People*, 2005, 41:00 – 41:22

6. Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Literatura

Knižní díla:

- COURITHON, Pierre. *Delacroix román malíře hrdiny*. Praha: OBELISK, 1970
- Největší malíři : život, inspirace a dílo. Č. 17, Eugene Delacroix , Praha: Eaglemoss International, 2000
- MAUROIS, André. *Dějiny Francie*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1994

Elektronické prameny:

- <http://www.musee-delacroix.fr>
- <http://www.getty.edu/>
- <http://iconicphotos.wordpress.com/>

Dokument

- BBC, *Private life of a Masterpiece Eugène Delacroix: Liberty Leading the People*, 2005
-

7. Příloha

Svoboda vede lid na barikády (La liberté guidant le peuple)

Caroline de Bendern

